

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

Слов'янський світ і Україна

Збірник наукових праць на пошану
ректора Рівненського державного гуманітарного університету,
професора Руслана Постолювського

Рівне
Видавець О. Зень
2021

УДК 94(367):94(477)
С-481

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 6 від 30 червня 2021 р.)

Рецензенти:

Анатолій Філінюк – доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України Кам'янець-
Подільського національного університету імені
Івана Огієнка

Володимир Фісанов – доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної інформації
Чернівецького національного університету імені
Юрія Федьковича

Тарас Чухліб – доктор історичних наук, провідний науковий
співробітник Інституту історії України НАН
України

Відповідальний редактор
кандидат історичних наук, професор **Валерій Шеретюк**

Слов'янський світ і Україна: Збірник наукових праць на пошану ректора Рівненського державного гуманітарного університету, професора Руслана Постолюка. – Рівне : О. Зень, 2021. – 432 с.

ISBN 978-617-601-377-8

Видання присвячене 70-річчю від дня народження професора, ректора Рівненського державного гуманітарного університету, заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента Академії педагогічних та соціальних наук, члена-кореспондента Міжнародної слов'янської академії Р. М. Постолюка. У збірнику подані наукові розвідки з історії слов'янських народів та широкого спектру проблем української історії різних періодів. Серед авторів – науковці з академічних установ та вишів України й зарубіжжя.

Видання розраховане на науковий та викладацький загал, студентів, та всіх, хто небайдужий до історії.

УДК 94(367):94(477)

ISBN 978-617-601-377-8

© Рівненський державний
гуманітарний університет, 2021

Олег Санжаревський

Наталія Байда

Андрій Стемпіцький

ПРИВАТНІ ВІЙСЬКОВІ КОМПАНІЇ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Міжнародний досвід вказує на те, що спектр використання приватних військових компаній у різних регіонах є доволі широким. Адже їм доручається будівництво військової інфраструктури, охорона вантажів та дипломатичних установ, підготовка та навчання військових кадрів, упровадження військових технологій та виробництво зброї, здійснення розвідувальних або контррозвідувальних заходів, а також участь у бойових діях та контртерористичних операціях, здійснення окремих «специфічних» доручень, в яких держава не може офіційно задіяти представників правоохоронних органів та збройних сил. Слід відзначити, що приватні військові компанії – це дієвий інструмент як у реаліях війни на південному сході України, так і в зовнішній політиці, де інтереси України, чи будь-якої іншої держави, не завжди будуть збігатися з буквою міжнародного права. Питання лише в тому, на що готова та чи інша країна заради відстоювання своїх національних інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасну проблематику функціонування приватних військових компаній досліджують такі вітчизняні науковці, як Б. Андрушків, О. Вівчар, Л. Головкова, Г. Дмитренко, Г. Колодко, В. Кириченко, Р. Ривкіна, З. Шершньова, В. Усачева, Ю. Кракоса, Ю. Лаврова, В. Франчук, Баранов С.М., Горбулін В.П., Горовенко В.К., Громовенко К.В., Калашников В. М., Кириченко С.О., Невзоров І.Л., Репешко П.І., Тютюнник В.П., Хотенець П.В. Шевчук М. Ю. та інші.

Разом із тим, віддаючи належне важливості та науковій цінності досліджень даних авторів, можна констатувати, що основна увага фахівців була прикута до вивчення міжнародного досвіду застосування ПВК, особливостей функціонування приватних армій в рамках міжнародного права, можливості використання ПВК для асиметричної війни. Нам важливо визначити, наскільки для української держави міг би бути цінним такий досвід та в якій формі мали б діяти українські ПВК.

Ми не будемо надто далеко заглиблюватись в історію, а розпочнемо з класики минулого століття. Першою приватною військовою компанією вважають британську «Уотчгард Інтернешнл», яку в 1967 р. створив полковник Девід Стерлінг. Той самий, який у 1942 році організував британську Спеціальну авіадесантну службу (SAS). Найстаріші ПВК були створені в часи протистояння з Радянським Союзом під патронажем провідних західних держав (США, Великої Британії, Ізраїлю й Південно-Африканської Республіки) для виконання різних силових функцій там, де використання регулярних армій було неможливим.

Такі компанії, як «Уотчгард Інтернешнл» або «Віннел Корпорейшн» (США), брали участь у підготовці військових деяких держав Близького Сходу

ще 70-80-х рр. XX ст. У зв'язку із процесами глобалізації й зникненням стримуючих факторів часів «холодної війни» попит на послуги таких організацій почав стрімко зростати. Провідні транснаціональні корпорації, діяльність яких пов'язана з високими політичними ризиками, також ставали клієнтами приватних фірм із забезпечення безпеки [1].

Комерційні компанії з технічного й матеріального забезпечення військ (найбільш чисельний різновид ПВК) пережили новий стрибок в розвитку на межі 1980-1990 рр. У зв'язку з завершенням протистояння з СРСР та задачею ним своїх геополітичних позицій, припиненням «холодної війни» та розвалом Варшавського договору відбувалося скорочення збройних сил західноєвропейських держав. Наприклад, тилові служби армії й флоту США у 1990–1995 рр. скоротилося на 60%, водночас оперативна напруга за рахунок локальних конфліктів зросла на 30%, тож матеріально-технічне забезпечення довелося компенсувати за рахунок приватних військових компаній.

Скорочення замовлень змусило корпорації ВПК західних держав до пошуку нових способів отримання замовлень від воєнних відомств. Водночас сформувався великий прошарок спеціалістів - відставників, а на світовий ринок потрапила колосальна кількість озброєнь та бойової техніки за низькими цінами. Все це, а також потужне лобі компаній військової промисловості в урядах своїх держав призвели до того, що практика залучення приватних військових компаній у т.зв. «конфліктах низької інтенсивності» отримала щораз більше поширення. Додатковий імпульс розвитку приватні військові компанії отримали після подій 11 вересня 2001 року та оголошеного США походу проти тероризму [2].

Вже у 2006 році в світі нараховувалося понад 3000 комерційних воєнізованих компаній з більше 2 млн. співробітників. Характерно, що близько 40% з них засновані після вересневих подій у США, тобто їх активізація прямо залежна від розгортання військової присутності США та країн НАТО у стратегічно важливих регіонах світу під гаслом боротьби з міжнародним тероризмом.

ПВК стали особливо широко залучатися провідними західними державами (передовсім, США) для вирішення широкого спектру військових завдань силами їх цивільних співробітників, більшість з яких мала попередній досвід служби у збройних силах, спецслужбах та інших формуваннях. Приватні підрядники легально пропонують державам комплекс послуг, рекламують свої можливості. Більшість з них тісно пов'язані із великим корпораціями та урядовими структурами, що дозволяє швидко здобувати контракти, тим більше, що часто керівники ПВК – державні службовці високого рангу в минулому [3].

Відповідною є і оплата праці. Платня кваліфікованим співробітникам ПВК може сягати \$200-1000 на день, в той час як солдати і сержанти армії США отримують \$1000-4000 у місяць. Середній річний прибуток офіцера розвідки в США сягає \$126 тис. на рік, а контрактника у цій сфері – щонайменше \$250 тис. DCAF Backgrounder Приватні військові компанії [4].

Зрозуміло, що таке утримання приваблює досвідчених фахівців, а для спецназівців з держав колишнього соцтабору взагалі виглядає фантастичним. Водночас зазначимо, що ці ПВК працюють під повним контролем спецслужб

США, Великої Британії, від яких залежить дозвільна система на отримання ліцензії на роботу. ПВК, ініціаторами створення яких виступали США, тісно співпрацюють із Пентагоном, котрий підписує з ними угоди про спільну роботу. Наприклад, договори з півсотнею таких компаній дозволили, за умов скорочення Конгресом військової присутності в Іраку, збільшити бойовий контингент для охорони військових містечок, нафтопроводів та інших важливих об'єктів.

Приватні військові компанії укомплектовані переважно ветеранами ССО, спецслужб, розвідувальних підрозділів армії, поліції, а також кадровими оперативниками спецслужб, які беруть тривалі відпустки. Компанії мають ієрархічну побудову, а корпоративність дає їм певні переваги в плані ефективності. Будучи комерційними підприємствами, вони зв'язані за допомогою складних фінансових механізмів з іншими фірмами як у межах власної галузі, так і поза нею. Чимало з найбільших фірм є відділеннями великих транснаціональних корпорацій, а більша частина військових компаній взагалі діє віртуально. Подібно інтернет-фірмам, які обмежують свої витрати на основні фонди, вони не утримують постійні бойові підрозділи, а підбирають відповідний персонал і субпідрядників для кожного окремого контракту [5].

На даний момент на ринку діють близько 500 великих військових підрядників, з яких 250 надають всі види забезпечення та бойової підготовки для збройних сил США та інших країн НАТО, 40 займаються консалтингом, 60 – розмінуванням. Близько 100 компаній займаються безпекою багатонаціональних корпорацій, які ведуть видобуток корисних копалин у зонах конфліктів в Африці. Уряди Анголи й Сьєрра-Леоне наймають ПВК для охорони нафтовидобутку й родовищ алмазів [6].

Співробітникам приватних військових компаній не можна відмовити у надзвичайно високій бойовій та спеціальній підготовці. Військові компанії значно випереджають сили ООН за співвідношенням вартості й ефективності. У ряді африканських конфліктів загони ПВК чисельністю у 200-300 бійців при підтримці гелікоптерів успішно протистояли слабо озброєним та ненавченим багатотисячним повстанським арміям. У квітні 2004 р. в іракському м. Неджеф 8 співробітників «Блекуотер» 5 годин відбивали атаки бойовиків, знищили до сотні нападників, а з власних втрат мали лише двох поранених. У Сьєрра-Леоне «Executive Outcomes» за підтримки місцевої армії й міліції у 1995-1996 рр. провела операцію з розгрому повстанців менш, ніж за \$40 млн. А миротворцям ООН доводилося витратити на підтримку вже досягнутого миру щомісяця майже \$50 млн.

Приватні військові компанії в різний час проводили операції у понад 100 країн світу. За країною реєстрації ПВК поділяються наступним чином: США (55%), країни ЄС, переважно Велика Британія (27%), країни Близького Сходу та Африки (9%). Характерним є те, що провідними замовниками послуг ПВК виступали уряди (62% контрактів), 29% – комерційні структури, інші – з неурядовими організаціями та фізичними особами. За різними даними, прибутки ПВК щорічно становлять більше \$200 млрд. [7]

Вважається, що за ступенем навченості та оснащеності ПВК фактично стали різновидом сил спеціальних операцій, мало поступаючись ССО та формуванням збройних сил ведучих євроатлантичних держав. Наслідком цього

стало те, що приватні військові компанії стали головними гравцями у конфліктах в Анголі, Хорватії, Сьєрра-Леоне та інших локальних зіткненнях.

Приватні комерційні структури відіграють помітну роль у забезпеченні повсякденної діяльності військ, наприклад в період з 1994 до 2006 року збройні сили США підписали з 12 приватними фірмами близько 3600 контрактів на \$300 млрд., причому до відання ПВК потрапили обслуговування та бойова підготовка армійської авіації й сучасної авіатехніки, зенітно-ракетних комплексів, і навіть систем протиракетної оборони. Відома компанія MPRI залучалася до розробки програм підготовки та інструкцій збройним силам США, їй же передали за контрактом всю систему позавійськової підготовки офіцерів резерву у вищих навчальних закладах США.

Поступово полем діяльності ПВК стала також і розвідувальна сфера – традиційна зона відповідальності державних спецслужб. Приватні компанії не лише ведуть збір інформації або проводять таємні операції, а й вже традиційно працюють як прикриття для розвідувальної діяльності спецслужб різних держав.

Імовірно, розвідувальні послуги ПВК отримали позитивну оцінку командування ЗС США, адже в 2007 р. компанія «Блекуотер» оголосила про створення дочірнього підприємства «Тотал інтелідженс солюшнз» для збору та аналізу інформації про внутрішню, техногенну та інформаційну безпеку, терористичні загрози, політичну нестабільність за допомогою створення постійно діючого ситуаційного центру.

Ще одним напрямом інформаційно-розвідувального використання ПВК став збір даних в Інтернеті про терористичні та екстремістські організації світу, їхню тактику дій, фінансування та лідерів цих угруповань. Серед зацікавлених споживачів таких послуг – ФБР, ЦРУ, розвідувального міністерства оборони, комітети Конгресу США. Участь у розвідувальній діяльності залишиться і надалі перспективним напрямом використання ПВК різними державами, адже це дозволяє зняти відповідальність з державних спецслужб [8].

Яка ж ситуація з приватними військовими компаніями в Україні? Дослідження даного питання, з нашої точки зору, можна розділити на чотири умовні періоди за хронологією.

Період з 1991 по 2002 рік. Даний період характеризується важким економічним станом в державі, скороченням чисельності ЗСУ та великою кількістю локальних збройних конфліктів на пострадянському просторі та в країнах східної Європи.

Після проголошення Незалежності України чисельний склад Збройних сил України досягав близько 980 тис. осіб, а до 2002 року скоротився до 280 тис. Важкі економічні та соціальні умови в країні змушували людей шукати будь-які можливі заробітки, щоб вижити у складний період 90-х років.

Військовослужбовці, котрі потрапили під скорочення теж шукали можливості працевлаштування. Невелика їх кількість змогли реалізувати себе за фахом, але не в Україні. Загалом, на той час за межами України у колишніх військовослужбовців ЗСУ було три шляхи:

- *служба в Збройних силах інших держав (наприклад Росія, Вірменія, Азербайджан тощо);*

- *Французький іноземний легіон (як складова французької армії);*

- участь у недержавних збройних формуваннях – учасниках локальних конфліктів;

- іноземні приватні військові компанії.

Але, варто підкреслити, що кількість таких осіб була порівняно незначною. І далеко не всі змогли успішно продовжити займатися військовою справою.

Період з 2002 по 2010 рік. Даний період характеризується подальшим скороченням чисельності ЗСУ з 280 тис. до 140 тис. особового складу. Також слід врахувати початок активних військових дій міжнародної коаліції в Іраку та Афганістані, що призвело до нового поштовху у розвитку старих ПВК та створенню нових.

В цей період почався масовий виїзд за кордон офіцерів та військових спеціалістів, котрі потрапили під скорочення. Їхні професійні навички, знання та досвід знайшли попит в приватних військових компаніях, при цьому рекрути з України погоджувались працювати за значно меншу винагороду, ніж вихідці з країн західної Європи чи північної Америки.

В цей же період американські та британські приватні військові компанії неофіційно через українські рекрутингові компанії зайшли на український ринок праці. Почалось вербування необхідних фахівців на роботу за кордон в ПВК, навіть використовуючи ресурс військових комісаріатів.

Таким чином іноземні ПВК отримували якісний та дешевий людський ресурс з України для своєї діяльності.

Варто додати, ще одну важливу деталь: саме в цей період розпочався процес кодифікації міжнародного законодавства у сфері військово-консалтингової діяльності урядами різних країн та міжнародними організаціями.

Період з 2010 до 2015 року. Цей період характеризується виникненням прото - ПВК в Україні та розвитком нового виду діяльності ПВК – охорони морських суден. Це стало наслідком відродження такого явища, як морське піратство та проведенням боротьби з ним в рамках військово-морської місії Євросоюзу «Аталанта», розпочатої в 2008 році та операції НАТО «Ocean Shield», яка проводиться з 2009 року.

В нашій державі до сих пір немає законодавства, яке б регулювало діяльність ПВК, хоча Україна одна із перших держав ратифікувала Документ Монтьєро. [9] The Montreux Document on Private Military and Security Companies. Не дивлячись на відсутність законодавства, в згаданий період почали творитися одні з найбільших українських компаній, а саме – група «Омега Консалтинг», «Артан груп», «Альбатрос», «Вега» та ін. Слід відзначити, що одеська фірма «Альбатрос» і миколаївська компанія «Вега» спеціалізуються на захисті морських суден від піратства.

Звичайно ж, всі ці компанії презентують себе як охоронні, безпекові чи консалтингові структури. Мають свої представництва за кордоном та діють по ліцензіях інших країн в питаннях збройної охорони (як приклад, створена у 2011 р. компанія «Vega Strategic Services», яка надає послуги з виявлення та запобігання ймовірним загрозам безпеці приватним особам та приватним установам у нестабільних регіонах, а її представництво на Кіпрі володіє

ліцензією цієї країни на збройну охорону морських суден і вантажоперевезень) [10].

Ці та інші компанії здійснюють свою діяльність через представництва в інших країнах та залучають до роботи іноземців. За інформацією, яку надають самі компанії, вони в Україні не займаються приватною воєнною та охоронною діяльністю, а також не залучають до роботи в компанії громадян України.

В 2019 році була також зареєстрована в Україні ПВОК «G.R.O.N» – компанія, яка надає ряд послуг пов'язаних з сферою військового консалтингу.

Варто підсумувати, що даний період став початком створення українських приватних компаній, які так чи інакше, працюють у сфері військового консалтингу, використовуючи вітчизняне та міжнародне недосконале законодавство.

Період з 2015 року по даний час. У зв'язку з продовженням гібридної війни в Україні та застосуванням агресором на нашій території своїх численних ПВК, питання створення та діяльності українських приватних військових компаній стало предметом широкої суспільної дискусії.

Наслідком інтересу українського суспільства до даної теми можна вважати спроби українських парламентарів та зацікавлених експертів створити законодавчу базу для військово-консалтингової діяльності.

Президент України В. Зеленський звернув увагу на цю проблему, заявивши, що вже є два законопроекти про військово-консалтингову діяльність і потрібно розпочинати публічні обговорення.

Дискусія в Україні про легалізацію ПВК, яка розпочалась у 2014-2015 рр., триває по даний час. Думки експертів та зацікавлених осіб розходяться в питаннях необхідності легалізації діяльності ПВК.

Попри вище згадані заяви Президента України, представники офіційних силових структур негативно оцінюють дані ініціативи.

У Генеральному Штабі ЗСУ на запит депутата ВР Ольги Василевської-Смаглюк офіційно заявили, що *«створення суб'єктів господарювання, які надаватимуть послуги військового або охоронного характеру, не узгоджуються із положенням статті 17 Конституції України, відповідно до якої військовою діяльністю займаються виключно військові формування та правоохоронні органи»* [11].

Артем Шевченко – речник Міністерства внутрішніх справ в коментарях «Громадському» заявив *«що наразі відомство виступає проти такої ініціативи, оскільки це нестиме загрозу безпеці громадян та загальному стану безпеки в країні»* [12].

Ігор Гуськов – генерал-майор запасу СБУ висловив свою фахову думку з питання діяльності ПВК в Україні: *«За цим законом має бути дуже чіткий висновок від Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ. Я можу надати список сотні українців із прізвищами, які воюють у російській ПВК Вагнера. Ви для початку один закон змусьте працювати. Ця тема дуже гостра. З одного боку, популізм, а з іншого – простежується лобіювання в інтересах наших олігархів. І попит. Ця тема залишилася за дужками. Так, багато охочих. Але ми дамо їм ліцензію на придбання зброї, а далі матимемо ситуацію, що вони*

не затребувані. І от тоді вони підуть у «сіру зону», де відбуваються страшні злочини. Ми їх туди виштовхаємо» [12].

Варто зазначити, що діяльність іноземних ПВК на території нашої країни не регламентується законом. Тобто такі дії можуть трактуватися статтею ККУ 447 як найманство, (щодо громадян України) та незаконні збройні формування (ст. 260 ККУ) – щодо діяльності іноземної приватної військової компанії на території України.

Прикладом цього є затримання ряду осіб на чолі з Семеном Семенченком, та звинувачення їх Службою безпеки України у протизаконній діяльності, а саме створенні в США ПВК «Donbass Battalion corporation» та ТОВ «Донкорп Україна» як українське представництво американської компанії, через яку вони здійснювали діяльність ПВК власне на території України.

Головна проблема на даний час - це відсутність законів у цій сфері, які б регулювали цю специфічну діяльність. Діяльність ПВК частково регламентується міжнародним правом, але недосконалість та в багатьох випадках відсутність правової бази породжує ряд колізій не тільки у нас, але й у США та ряду інших країн.

В контексті вище зазначеного, позитивним моментом є зареєстрований депутатом ВР Ольгою Василевською-Смаглюк Законопроект № 3005 «Про військово-консалтингову діяльність» від 04.02.2020, який передбачає легалізацію в нашій державі ПВК.

В даному документі визначаються суб'єкти військово-охоронної діяльності; зазначено, що діяльність проводиться виключно за межами України; міститься низка обмежень та заборон; перераховано чим повинні займатися українські приватні військові компанії; прописані моменти пов'язані з використанням та переміщенням зброї тощо [13].

Всі негативні зауваження та заперечення щодо діяльності ПВК повністю нівелюються, з нашої точки зору, якісною нормативно-правовою базою та ефективною роботою контролюючих органів (ліцензування, перевірки, атестації та сертифікації співробітників таких компаній), а також тісною співпрацею ПВК з державними силовими органами та спецслужбами.

Вважаємо, що до позитивних наслідків майбутньої діяльності українських ПВК потрібно зарахувати:

1. розширення інструментарію для зовнішньої української політики, дипломатії та українського бізнесу за кордоном;
2. створення нових дієвих механізмів в логістиці та матеріально-технічному забезпеченні ЗСУ;
3. творення ще одного важливого компоненту у забезпеченні національної безпеки держави;
4. зменшення соціальної напруги через залучення значної кількості ветеранів російсько-української війни у діяльності ПВК;
5. залучення передового світового досвіду та технологій в сфері безпеки та впровадження його в Україні через закордонну діяльність українських ПВК, їхню участь в міжнародних миротворчих операціях;
6. зміцнення авторитету держави у міжнародних відносинах.

Очевидно, що суспільні процеси, які передують створенню українських ПВК є абсолютно на часі та навіть потребують пришвидшення у зв'язку з складною військово-політичною ситуацією в східній Європі загалом та в Україні зокрема.

Література

1. Веденєєв Д. Армія тіньової світобудови. Чи потрібні Україні Приватні військові компанії? [Електронний ресурс] URL: <http://opk.com.ua>
2. Коновалов И., Валецкий О. Эволюция частных военных компаний. Пушкино: Центр стратегической конъюнктуры, 2013. 136 с.
3. Семенюк Ю.В. Застосування приватних військових компаній для забезпечення національних інтересів і безпеки держави. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. том 31 (70) № 2 2020. С. 230-235.
4. DCAF Backgrounder Приватні військові компанії https://www.files.ethz.ch/isn/17438/bg_private-military-companies_ukr.pdf
5. Ковальчук В. Приватні військові компанії як інструмент зовнішньої політики. URL: <http://blog.plomin.club/private-military-companies-as-an-instrument-of-foreign-policy> (дата звернення 20.02.2021)
6. Куріло В.Є. Латентна політика. Потайні напрями політичної діяльності: навч. посібник. Миколаїв: Іліон. 2009. 591 с.
7. Коновалов И.П. История современного наемничества. «Дикие гуси» и частные военные компании. Москва: Вече, 2017. 288 с.
8. Мукин Ю. Частные разведывательные компании. Использование гражданских контрактников и частных вооружённых формирований в современных конфликтах [Електронний ресурс] // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – № 7. С. 27-31 URL: <http://commi.narod.ru> (дата звернення 28.02.2021)
9. Документ Монтрьо. URL: <https://www.icrc.org/ru/doc/assets/files/other/montreau.pdf> (дата звернення 03.03.2021)
10. Баранов С.М. Міжнародний досвід та особливості функціонування приватних військових компаній: ретроспективний аналіз. // Економіка та управління підприємствами. Випуск 40. 2020. С. 125-128.
11. Дахно О.Ю. Перспективи створення та розвитку приватних військових компаній в Україні. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках, 2020, 3 (2) С.110-118.
12. Документ «Пропозиції МО України до проекту закону Про військово-консалтингову діяльність».
13. Приватні армії. Які ризики має легалізація військово-консалтингової діяльності. URL: <https://hromadske.ua/posts/privatni-armiyi-yaki-riziki-maye-legalizaciya-vijskovo-konsaltingovoyi-diynalnosti> (дата звернення 15.03.2021)
14. Закон України Про військово-консалтингову діяльність (проект) URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI01319A.html (дата звернення 20.03.2021)

ЗМІСТ

ВШАНОВУЮЧИ ЮВІЛЯРА

Валерій Смолій

Слово про ювіляра.....4

Олександр Завальнюк

Alma mater Руслана Постоловського у 1960-1970-х рр.
(До історії Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту)8

Роман Михальчук

Професор Руслан Постоловський – науковець та управлінець
(До 70-річчя заслуженого діяча науки і техніки України).....20

РОЗДІЛ 1. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Олег Озимчук

Причини конфронтації Англії та Франції в XII – на початку XIV століть32

Юрій Терешко, Оксана Левак

Початок правління прем'єр-міністра Джуліо Мазаріні – «тіні Рішельє»
і зовнішня політика Франції у Західній Європі в період тридцятилітньої
війни (1643-1647 рр.).....38

Наталія Плюта

Демографічні, економічні та політичні фактори розвитку колоніальної
ідеї у Франції в новий час.....48

Катерина Шевчук

Трансформаційні процеси в естетиці на початку – в першій половині
XX ст.....56

Ігор Десятничук

Чехи та чеські землі у фокусі прагнень чеських німців у роки
Першої світової війни65

Світлана Шульга

Волинські чехи у зовнішній політиці міжвоєнної Чехословаччини.....73

Степан Синяк

Польська державна політика у сфері військово-фізичної підготовки.....82

Андрій Слесаренко

Друга світова війна та Голокост у кінофільмах чеських режисерів
Збінека Бриниха та Юрая Герца.....91

Ігор Філіпчук

Інтелектуальна підготовка демократичного руху в Чехословаччині 1967-1968 рр.: суспільно-історичні обставини	99
--	----

Тетяна Опанасюк

Становлення і діяльність опозиційно-радикальних течій в СРСР у 1987-1989 рр.	109
--	-----

Інна Мартинчук

Особливості внутрішньопарламентської боротьби в Словацькій республіці в 1993-1998 рр.	118
---	-----

Тетяна Шамсутдинова-Лебедюк

Особливості сучасних взаємовідносин чоловіка й жінки у ісламі	128
---	-----

РОЗДІЛ 2. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Андрій Блануца

Земельні надання на умовах земської служби як елемент станової культури у Великому Князівстві Литовському (Друга половина XV – середина XVI ст.)	138
--	-----

Андрій Гурбик

Концепти «Звичай» і «Право» в звичаєво-правовій культурі українських земель XVI – XVII ст.	145
--	-----

Богдан Прищеп

Планування та забудова замку князів Острозьких у Старокостянтинові	159
--	-----

Галина Панишко

До питання політичних аспектів українсько-польських: від Люблінської унії до Люблінського трикутника.....	169
--	-----

Олена Прищеп

Освітні практики Речі Посполитої на Правобережній Україні (1773–1793 рр.)	177
--	-----

Микола Кучерепа

Правовий і майновий статус православної церкви у Польщі у міжвоєнний період (1918–1939 рр.)	184
--	-----

Любов Заглинська, Оксана Лукомська

Історичний аспект розвитку економічної освіти в Україні	199
---	-----

Юрій Крамар

Професійно-технічна освіта на Волині у міжвоєнний період (1921–1939 рр.)	205
---	-----

Руслана Давидюк, Віталіна Данильчук

«Рідні хати» як проурядові культурно-освітні осередки Волинського воєводства 213

Юлія Візітів

Волинський пласт: хронологія розвитку 220

Володимир Баран

Військово-чекістські операції НКВС проти українського підпілля
в Західній Україні: 1939–1941 рр. 229

Валентина Добровичинська

Пропагування радянської освіти у періодичних виданнях
Волинської та Ровенської областей (1939–1941 рр.) 237

Ірина Рибачок

Богословсько-педагогічна академія УАПЦ в Мюнхені 1946-1952 рр.
(До 75-ліття від заснування) 244

Олена Ворон, Оксана Ворон

Релігійна політика на Рівненщині у 50-60-х роках XX століття 254

Дмитро Малезжик

Репресивна політика радянської влади проти творчої інтелігенції
УРСР (Друга половина 1960-х рр.) 262

Олександр Комарніцький

Рівненський педінститут у роки Горбачовської перебудови 268

Сергій Жилюк, Лариса Паніна, Сергій Шапранський

Державно-церковні відносини на Житомирщині у контексті суспільно-
релігійних трансформацій 1989-1991 рр. 277

Руслана Шеретюк

Мистецтво як чинник формування національної ідентичності:
український контекст 285

Ірина Панчук

Сучасні протестанти в Україні: особливості ідентифікації 292

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ ТА ПРОЦЕСИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ, МЕТОДОЛОГІЯ, ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

Анатолій Філінюк, Олександр Григоренко

Мистецтво Волині XVI – XVII ст. у науковій спадщині професора
Мечислава Гембаровича 302

Grzegorz Baziur

Świadomość narodowo-państwowa i jej rola w procesie samoidentyfikacji obywatelskiej społeczeństwa ukraińskiego – wybrane problem308

Сергій Троян, Наталія Нечаєва-Юрійчук

Перша світова війна 1914–1918 рр. і маніпуляція свідомістю людини в умовах зародження нової світ-системи331

Максим Гон, Наталія Івчик

Полпотівське «взірцеве суспільство» у дискурсі історії повсякдення341

Оксана Гуменюк

Повсякдення радянської господарської культури: історіографічний аналіз349

Сергій Троян

Постколоніальні студії: західний і український дискурс358

Наталія Кінд-Войтюк

Інноваційні виклики вивчення історії у контексті реалізації завдань нової української школи365

Кароліна Цинк

Охорона довкілля як об'єкт екологічної освіти (соціологічне дослідження позицій українських студентів)372

Тетяна Кузьма

Музей як місце історичної пам'яті: практики Берліну383

Алла Киридон, Віктор Троян

Європейська ідентичність у парадигмальних обрисах космополітичної концепції Ульріха Бека391

Оксана Кундеус

Концептуальні основи європейської інтеграції400

Алла Киридон

Колективна пам'ять як ціннісно-сміслова матриця національної ідентичності405

Олег Санжаревський, Наталія Байда, Андрій Стемпіцький

Приватні військові компанії: міжнародний досвід та перспективи для України414

Відомості про авторів.....422

Наукове видання

Слов'янський світ і Україна

Збірник наукових праць на пошану ректора
Рівненського державного гуманітарного університету,
професора Руслана Постолювського

Технічний редактор
О. М. Борилюк-Міськов

Підп. до др. 08.09.2021.

Формат 70x100¹/₁₆.

Папір офсет.

Друк цифр.

Гарнітура Таймс.

Ум. др. арк. 33,6.

Обл. вид. арк. 33,6.

Тираж 100 прим.

Видавець О. Зень
Свідоцтво суб'єкта видавничої
справи РВ № 26 від 6 квітня 2004 р.
пр. Кн. Романа, 9/24, м. Рівне, 33022;
тел.: 068-025-067-4; olegzen@ukr.net

Друкарня: «Формат-А»
вул. Центральна, 58, с. Корнин
Рівненського р-ну Рівненської обл.,
35304, 0362-20-53-37